

COLLECTIEF SCHADEVERGOEDING VORDEREN BIJ MASSASCHADE

In geval van massaschade is er een grote groep van benadeelden met schade. Schadevergoeding per *individueel* geval vorderen en afwikkelen vergt dan veel tijd, geld en energie. Daarom is onlangs de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA) aangenomen. Deze wet maakt het mogelijk om niet alleen aansprakelijkheid, maar ook schadevergoeding *collectief* – voor een groep benadeelden – in een collectieve actie te vorderen en vast te stellen. Dit tweede artikel van het drieluik over massaschade gaat nader in op de introductie van een Nederlandse collectieve actie in Amerikaanse stijl.

Massaschade kan het gevolg zijn van een eenmalig evenement, bijvoorbeeld een explosie, brand of vliegtuigongeval, waarbij veel mensen op hetzelfde moment schade lijden. Massaschade kan ook het resultaat zijn van een serie van identieke evenementen, waarbij de schade vaak over een langere periode ontstaat en de benadeelden

dikwijls geografisch verspreid zijn. Daarbij valt te denken aan schade als gevolg van (blootstelling aan) asbest, een gebrekkig product, een woekerpolis of onverantwoord ondernemen. Bij beide typen massaschade geldt dat sprake is van een grote groep van benadeelden met schade en ook dat een afwikkeling per *individueel*

De verwachting is dat de WAMCA op 1 januari 2020 in werking treedt

schadegeval met veel tijd, kosten en lasten gepaard gaat.

Het is nu wel mogelijk voor een belangenorganisatie om namens een groep benadeelden een collectieve actie te starten en een verklaring voor recht te vorderen dat de vermeende schadeveroorzaker aansprakelijk is jegens die benadeelden. Er is echter een belangrijke beperking: de vordering kan niet strekken tot een collectieve schadevergoeding (artikel 3:305 a lid 3 BW). Dat betekent dat na de vaststelling van aansprakelijkheid van de schadeveroorzaker(s) in een collectieve actie, de benadeelden in individuele procedures schadevergoeding moeten vorderen of proberen een schikking te treffen met betrekking tot de schadevergoeding.

Wat dat laatste betreft, is het mogelijk dat een collectieve schikking tot stand komt tussen de schadeveroorzaker(s) en de benadeelden – ook in zaken waarin geen voorafgaande rechterlijke procedure met betrekking tot aansprakelijk-

»

heid is geweest – die eventueel het Hof Amsterdam vervolgens algemeen verbindend verklaart op grond van de Wet collectieve afwikkeling massaschade (WCAM). Een collectieve schikking heeft veel efficiëntievoordelen (zie ons vorige artikel, in *de Beursbengel* nr. 888), maar ook een vrijwillig karakter. Dat betekent dat een schadeveroorzaker niet kan worden gedwongen om een collectieve schikking aan te gaan. Vanwege die vrijwilligheid is de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (WAMCA) in het leven geroepen.

VERBOD OP COLLECTIEVE SCHADEVERGOEDING WORDT OPGEHEVEN

Op 19 maart 2019 is de WAMCA aangenomen. De artikelen 3:305a tot en met 3:305d BW worden gewijzigd en de artikelen 1018b tot en met 1018m Rv ingevoerd. De datum van inwerkingtreding is nog niet bekendgemaakt. De verwachting is dat de WAMCA op 1 januari 2020 in werking zal treden.

De belangrijkste verandering is dat deze wet het mogelijk maakt voor een belangenorganisatie om namens en ten behoeve van een groep benadeelden in een collectieve actie schadevergoeding te vorderen. In één procedure kan dan de aansprakelijkheid van de vermeende schadeveroorzaker(s) worden beoordeeld, maar ook de eventueel te betalen schadevergoeding worden vastgesteld.

AANVULLENDE ONTVANKELIJKHEIDSEISEN AAN EEN BELANGENORGANISATIE

De WAMCA introduceert ook aanvullende en scherpere ontvankelijkheidseisen. De belangenorganisatie moet aan de eisen voldoen die reeds op grond van de Wet collectieve actie (WCA) uit 1994 gelden. Dit betekent onder meer dat de belangenorganisatie non-profit moet zijn (een stichting of een vereniging), voldoende representatief en een voldoende grote groep van benadeelden moet vertegenwoordigen. Daarnaast komen er meer 'checks and balances'. Hiermee beoogt men misbruik van een belangenorganisatie en ongefundeerde of lichtvaardige collectieve (schadevergoedings)vorderingen te voorkomen. De belangenorganisatie dient onder meer te beschikken over:

- een toezichhoudend orgaan;
- een passend en effectief mechanisme voor de deelname of vertegenwoordiging van de bij de rechtsvordering betrokken personen in het besluitvormingsproces van de belangenorganisatie;
- voldoende financiële middelen om de kosten van een collectieve actie te kunnen dragen;
- voldoende ervaring en deskundigheid om een collectieve actie te kunnen voeren;
- een publiekelijk toegankelijke internetpagina, waarop specifieke informatie beschikbaar is met betrekking tot de structuur en werkwijze van de belangenorganisatie.

De rechtbank beoordeelt eveneens of de zaak geschikt is om via een collectieve actie te behandelen of dat individuele procedures meer aangewezen zijn. Daarbij wordt bezien of de te beantwoorden juridische en feitelijke vragen (met betrekking tot de verschillende claims van de verschillende benadeelden) voldoende vergelijkbaar zijn, of de groep van vertegenwoordigde personen voldoende groot is, en of de vertegenwoordigde personen – individueel en gezamenlijk – een voldoende groot (financieel) belang hebben.

Na de indiening van de procesinleiding of dagvaarding toetst de rechtbank of de belangenorganisatie aan de bovengenoemde criteria voldoet. Als dat niet het geval is, verklaart de rechtbank de belangenorganisatie niet-ontvankelijk.

INTERNATIONALE MASSASCHADEZAKEN

De WAMCA introduceert voorts de zogenaamde *scope rule*. Een belangenorganisatie kan alleen een collectieve actie in Nederland starten als de massaschadeclaim een voldoende nauwe band met Nederland heeft. Afwezigheid daarvan leidt ook tot niet-ontvankelijkheid. De ratio van deze regel is het voorkomen dat Nederland een toevluchtsoord voor collectieve acties (jegens ondernemingen) wordt, hetgeen een negatief effect zou kunnen hebben op het Nederlandse vestigingsklimaat en de belasting van de rechterlijke macht. Een band met Nederland zal in het

De WAMCA introduceert ook aanvullende en scherpere ontvankelijkheidseisen

algemeen aanwezig worden geacht als:

- de meerderheid van de benadeelden zijn woonplaats in Nederland heeft, en/of;
- de vermeende schadeveroorzaker in Nederland woont en bijkomende omstandigheden wijzen op voldoende verbondenheid met de Nederlandse rechtssfeer, en/of;
- het schade-evenement heeft plaatsgevonden in Nederland.

Deze ontvankelijkheidseis is strenger dan bij internationale WCAM-zaken. Vermoedelijk heeft dat te maken met het feit dat in WCAM-zaken sprake is van een vrijwillige schikking tussen de betrokken partijen en dat bij een collectieve actie de rechtbank een beslissing neemt.

START COLLECTIEVE ACTIE

Een belangenorganisatie moet een collectieve actie – binnen twee dagen na indiening van de procesinleiding/dagvaarding – registreren in een centraal register. Na de registratie is er een wachtperiode van drie maanden, waarbinnen ook andere belangenorganisaties een collectieve vordering met betrekking tot hetzelfde evenement kunnen instellen. De collectieve vordering van een andere belangenorganisatie wordt dan ingesteld bij dezelfde rechtbank als waar de eerdere collectieve actie is aangebracht.

De verschillende collectieve acties worden samengevoegd.

Bij collectieve schikkingen (WCAM) is alleen het Hof Amsterdam bevoegd. Maar een collectieve actie kan bij iedere rechtbank worden gestart. De normale regels van relatieve (geografische) bevoegdheid gelden. Dat betekent in veel massaschadezaken dat de rechtbank in de plaats waar de schadeveroorzaker woont/is gevestigd, bevoegd is.

DE EXCLUSIEVE BELANGENBEHARTIGER EN DE GROEP VAN BENADEELDEN

Als de rechtbank meer dan één belangenorganisatie ontvankelijk acht, dan wijst de rechtbank uit hun midden de meest geschikte belangenorganisatie aan als de exclusieve belangenbehartiger. Deze exclusieve belangenbehartiger procedeert vervolgens verder in de collectieve actie namens alle vertegenwoordigde personen en de andere belangenorganisatie(s). Er kan tegen het oordeel van de rechtbank geen beroep worden ingesteld.

De rechtbank neemt daarbij ook een beslissing over de omvang van de collectieve actie en voor welke personen de exclusieve belangenbehartiger de belangen behartigt. De benadeelden die niet worden geacht deel uit te maken van deze nauw omschreven groep (*Class*), vormen geen onderdeel van de collectieve actie.

OPT-OUTMOGELIJKHEID NEDERLANDSE BENADEELDEN

Na deze beslissing door de rechtbank hebben de *Nederlandse* benadeelden die binnen de nauw omschreven groep vallen een *opt-out* mogelijkheid. Hun belangen worden in beginsel (automatisch) behartigd in de procedure door de exclusieve belangenbehartiger, tenzij zij aangeven dat zij geen deel wensen uit te maken van de groep van vertegenwoordigde personen.

De rechtbank bepaalt de *opt-out* periode. Deze termijn is ten minste een maand nadat de benoeming van de exclusieve belangenbehartiger en de vaststelling van de collectieve vordering en de nauw omschreven groep bekend is gemaakt.

De benadeelden die ervoor kiezen dat hun belangen niet in de collectieve actie worden behartigd, kunnen geen andere collectieve actie met betrekking tot hetzelfde gebeurtenis starten. *Individuele* procedures tussen

deze benadeelden en de vermeende schadeveroorzaker(s) die op hetzelfde gebeurtenis zien, zijn wel mogelijk. Deze procedures kunnen echter op verzoek van een van de partijen worden geschorst (en na ten minste een jaar weer worden hervat).

OPT-INMOGELIJKHEID BUITENLANDSE BENADEELDEN

Voor *buitenlandse* benadeelden die deel uitmaken van de nauw omschreven groep van benadeelden heeft de procedure in principe geen gevolg. Maar zij kunnen na de bekendmaking aangeven dat zij hun belangen in de collectieve actie door de exclusieve belangenbehartiger willen laten behartigen (*opt in*). De rechtbank bepaalt eveneens de *opt*-termijn. Die is ook minstens een maand.

De rechtbank heeft de bevoegdheid om in uitzonderingsgevallen te besluiten dat het *opt-out* systeem ook van toepassing is op buitenlandse benadeelden die relatief makkelijk

zijn te identificeren. De verwachting is dat de Nederlandse rechter dit alleen zal toepassen in zaken waarin de overgrote

meerderheid van de benadeelden in Nederland woont of is gevestigd.

VERVOLG: COLLECTIEVE SCHIKKING OF OORDEEL COLLECTIEVE SCHADEVERGOEDING

Na de benoeming van de exclusieve belangenbehartiger stelt de rechtbank een termijn voor het beproeven van een schikking. Als de partijen een collectieve schikking bereiken, zijn min of meer dezelfde regels als in een WCAM-zaak van toepassing. Indien de rechtbank de schikkingsovereenkomst goedkeurt, wordt de collectieve schikking algemeen verbindend verklaard. Er is dan voor de benadeelden een tweede *opt-out* mogelijkheid. De *opt-out* termijn is hier ook minstens een maand.

De procedure gaat verder als de partijen geen collectieve schikking bereiken of als de rechtbank de schikking afkeurt. De rechtbank kan dan de collectieve vordering afwijzen, of aansprakelijkheid vaststellen en/of – indien een collectieve vordering tot schadevergoeding is ingesteld – een

schadevergoeding toekennen aan de omschreven groep benadeelden.

Bij het bepalen van de collectieve schadevergoeding kan de rechtbank een vergoedingsschema gebruiken met verschillende schadevergoedingsbedragen per categorie benadeelden. Daarbij kan de rechter de partijen bevelen om een voorstel voor collectieve schadeafwikkeling te doen. De rechtbank dient te bezien of het bedrag aan vergoeding redelijk is en of de belangen van de vertegenwoordigde benadeelden anderszins voldoende zijn gewaarborgd.

Het uiteindelijke oordeel van de rechtbank is bindend voor alle Nederlandse benadeelden die niet eerder gebruik hebben gemaakt van de *opt-out* mogelijkheden en voor de buitenlandse benadeelden die zich eerder vrijwillig hebben aangesloten (*opt in*). Deze benadeelden hebben immers deel uitgemaakt van de collectieve actie en hun belangen zijn daarin behartigd.

Hoger beroep is mogelijk tegen het oordeel van de rechtbank over de aansprakelijkheid of tegen de uitspraak waarin de rechtbank een collectieve schadeafwikkeling heeft vastgesteld.

AFRONDING EN VERVOLG DRIELUIK

De WAMCA brengt het collectief verhalen van (internationale) massaschade naar een ander niveau en voegt een extra mogelijkheid toe. Een vermeende schadeveroorzaker kan in een collectieve actie worden verplicht – in tegenstelling tot een collectieve schikking op grond van de WCAM – om te proberen een collectieve schikking te bereiken en om eventueel een groep benadeelden schadevergoeding te betalen. Voorts worden scherpere ontvankelijkheidseisen geïntroduceerd.

In ons derde artikel zullen wij ingaan op de verzekeringsdekking bij een collectieve schikking of een collectieve schadevergoeding. We gaan dan in op de verzekeringstechnische complicaties die kunnen optreden bij de afwikkeling van massaschade. ●

Mr. D.K. (Daan) Baas, mr. J.S. (Jonathan) Overes en mr.dr. W.C.T. (Wim) Weterings Daan Baas en Wim Weterings zijn advocaten (partners) en Jonathan Overes is senior juridisch medewerker bij Dirkzwager legal & tax. Ze maken deel uit van het team Massaschade & Verzekering.

De WAMCA brengt het collectief verhalen van (internationale) massaschade naar een ander niveau